



Ἡ μὴς Ἰσαδώρα Δουγκαν μετὰ τῶν μαθητρίων της.

IBAN ΤΟΥΡΓΕΝΙΕΦ

ΧΑΜΛΕΤ ΚΑΙ ΔΟΝ - ΚΙΧΩΤ^{*)}

Εἰς τὰς πρὸς τὴν γυναῖκα σχέσεις τῶν δύο τύπων ἐνυπάρχει ἐπίσης μεγάλη σημασία.

Ὁ Δὸν-Κιχώτ ἀγαπᾷ τὴν Δουλτσινέαν, ἀνυπαρκτον γυναῖκα, καὶ εἶν' ἑτοιμος δι' αὐτὴν ν' ἀποθάνῃ.

Ἀγαπᾷ ἰδανικῶς, ἀγνῶς, τόσον ἰδανικῶς, ὥστε οὔτε ὑποπτεύει ἂν ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦ πάθους του δὲν ὑπάρχει διόλου· τόσον ἀγνῶς ὥστε, ὅταν ἡ Δουλτσινέα ἐμφανίζεται πρὸ αὐτοῦ ὡς ἄξεστος καὶ ρυπαρὰ χωρική, ἀπιστεῖ εἰς τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς καὶ τὴν ἐκλαμβάνει ὡς μεταμορφωθείσαν ὑπὸ μοχθηροῦ τινος μάγου. Ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας συνέβη, κατὰ τὰς περιπλάνησεις ἡμῶν, νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους θνήσκοντας διὰ τινα Δουλτσινέαν, ἐπίσης ἀνυπαρκτον, ἢ διὰ κάτι τι ἀγροίκον καὶ πολλὰκις ρυπαρόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔβλεπον τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδανικοῦ των, καὶ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἀπέδιδον εἰς τὴν ἐπίδρασιν μοχθηρῶν, παρ' ὀλίγον νὰ εἰπώμεν, μάγων—μο-

χθηρῶν περιστάσεων καὶ ἀτόμων. Τοὺς εἶδομεν αὐτοὺς, καὶ ὅταν λειψῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι, ἅς κλεισθῇ διὰ παντὸς τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας· δὲν θὰ ἔχῃ τί ν' ἀναγνώσῃ τις ἐν αὐτῷ. Σαρκεικοῦ αἰσθήματος οὔτε ἔχνος ἔχει ὁ Δὸν-Κιχώτ· τὰ ὀνειροπολήματά του ὅλα εἶνε αἰδήμονα καὶ ἀναμάρτητα καὶ εἶνε ἀμφίβολον ἂν εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας του ἐλπίζῃ εἰς τελειωτικὴν μετὰ τῆς Δουλτσινέας ἔνωσιν, ἀμφίβολον ἂν καὶ δὲν φοβῆται ἀκόμη τὴν ἔνωσιν αὐτήν.

Ὁ δὲ Χάμλετ, ἀγαπᾷ ἄρᾳ γε ;

Αὐτὸς οὗτος ὁ εἰρωνικός του δημιουργός, ὁ βαθύτατος γνώστης τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἀπεφάσισεν ἄρᾳ γε νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐγωϊστήν, τὸν σκεπτικόν, τὸν πεισιμένον μὲ ὅλον τὸ ἀπισυνθετικὸν δηλητήριο τῆς ἀναλύσεως—ἔρῳσαν, ἀφωσιωμένην καρδίαν ; Ὁ Σαίξπηρ δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἀντίφασιν ταύτην καὶ ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης ἀκόπως δύναται νὰ πεισθῇ ὅτι ὁ Χάμλετ εἶνε ἄνθρωπος φιλήδονος—ἀσελγὲς μάλιστα ἐν τῷ κρυπτῷ—(ὁ αὐλικὸς Ριζενκράντς εὐλόγως

^{*)} Συνέχεια.

μειδιᾷ σιωπῶν, ὅταν ὁ Χάμλετ λέγει ἐνώπιόν του ὅτι ἐθαυρήθη τὰς γυναῖκας), ὅτι ὁ Χάμλετ, λέγοντες ἡμεῖς, δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλ' ὑποκρίνεται, καὶ ἀμελῶς μάλιστα, ὅτι ἀγαπᾷ. Μάρτυρα τοῦτου ἔχομεν αὐτὸν τὸν Σαίξπηρ.

Εἰς τὴν πρώτην σκηνὴν τῆς τρίτης πράξεως ὁ Χάμλετ λέγει πρὸς τὴν Ὁφελίαν :

«Σὲ ἀγαποῦς» ἄλλοτε !

Ὁφελία.

«Πρίγκηψ, μ' ἐκάμετε νὰ τὸ πιστεύσω.

Χάμλετ.

«Καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ πιστεύσης... Δὲν σ' ἀγαποῦσα».

Καὶ λέγων τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν ὁ Χάμλετ, εἶνε πολὺ πλησιέστερα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, πρὶν ὅσον ὁ ἴδιος ὑποθέτει. Τὰ αἰσθήματά του πρὸς τὴν Ὁφελίαν, ὑπαρξίν ἀθῶαν καὶ φωτεινὴν μέχρις ἀγιότητος ἢ εἶνε κυνικὰ (ἐνθυμήθητε τοὺς λόγους του, τοὺς διαφορομένους ὑπαινιγμούς, ὅταν ἐν τῇ σκηνῇ τῆς παραστάσεως εἰς τὸ θέατρον ζητῇ τὴν ἀδελφὴν τῆς ν' ἀναπαυθῇ ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς), εἴτε πομπώδη (προσέξατε εἰς τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Λαέρτου σκηνὴν ὅταν εἰσπῇ ἐντὸς τοῦ τάφου τῆς Ὁφελίας καὶ ὁμιλῇ μὲ γλώσσαν ἀξίαν τοῦ Μπραμαρμπάλ ἢ τοῦ καπετὰν Πιστόλα· «σαράντα χιλιάδες ἀδελφοί δὲν ἤμποροῦν νὰ φιλονεικήσουν μαζὶ μου ! ἂς ρίψουν ἐπάνω μας ἕν ἑκατομμύριον λῶφον !» κ.τ.λ.). Καὶ ὅλαί αἱ πρὸς τὴν Ὁφελίαν σχέσεις του δὲν εἶνε ἄλλο τι, ἢ ἀσχολία περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ μόνου, καὶ εἰς τὴν ἀναφώνησίν του : «ὦ, νύμφη ! μνήσθητί μου εἰς τὰς ἀγίας σου δεήσεις», βλέπομεν μίαν μόνον βασιεῖαν ἐπίγνωσιν τῆς ἰδίας του ἀσθενικῆς ἀδυναμίας—ἀδυναμίας εἰς τὸ ν' ἀγαπήσῃ—σχεδὸν δεισιδαιμόνως ὑποκυπτούσης πρὸ τοῦ «ἑεροῦ τῆς ἀγνότητος».

Εἰς τὸν Χάμλετ ἐνεσαρκώθη ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρνήσεως, ἡ αὐτὴ ἐκείνη ἀρχή, τὴν ὁποίαν ἄλλος μέγας ποιητής, ἀποχωρήσας ἀπὸ παντὸς καθαρῶς ἀνθρωπίνου, μᾶς παρουσίασεν ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Μεφιστοφελούς. Ὁ Χάμλετ εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ Μεφιστοφελής, ἐγκεκλεισμένος ὅμως ἐντὸς τοῦ ζωντανοῦ κύκλου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· διὰ τοῦτο ἡ ἀρνήσις του, χωρὶς νὰ εἶνε κακόν, αὐτὴ ἡ ἰδία διευθύνεται κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἡ ἀρνήσις τοῦ Χάμλετ, ἐνῶ ἀμφιβᾷ περὶ τοῦ καλοῦ, περὶ τοῦ κακοῦ δὲν ἀμφιβᾷ καὶ μάχεται κατ' αὐτοῦ ἀμειλίκτως. Ἀμφιβᾷ περὶ τοῦ καλοῦ, ὑποπτεύει τοῦτέστι τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰλικρινεῖάν του καὶ ἐπιτιθεταὶ κατ' αὐτοῦ οὐχὶ ὡς γνησίου, ἀλλ' ὡς κιβδηλοῦ καλοῦ, ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ ὁποίου κρύπτονται οὐδὲν ἥττον τὸ κακὸν καὶ τὸ ψεῦδος, οἱ προαιώνιοί του ἔχθροί· ὁ Χάμλετ δὲν καγχάζει μὲ τὸν διαβολικῶς ἀπαθῆ καυχασμὸν τοῦ Μεφιστοφελούς· εἰς αὐτὸ τὸ πικρὸν τοῦ μειδιαμα ἐνυπάρχει μελαγχολία, δεικνύουσα τὰ βόσσανά του καὶ παρκαίνουσα εἰς συνδιαλλαγὴν μετ'

αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲν εἶνε ἀδιαφορία ὁ σκεπτικισμὸς τοῦ Χάμλετ καὶ εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ σημασία καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια του· τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος, τὸ κάλλος καὶ ἡ δυσμορφία δὲν ἐνοῦνται πρὸ αὐτοῦ εἰς κάτι τι τυχαῖον, ἄφρονον, ἡλίθιον. Ὁ σκεπτικισμὸς τοῦ Χάμλετ, μὴ πιστεύων εἰς τὴν σύγχρονον, οὕτως εἰπεῖν, πραγματοποιήσιν τῆς ἀληθείας, εἶνε ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς τοῦ ψεύδους καὶ δι' αὐτοῦ τούτου καθίσταται εἰς τῶν κυριωτέρων ὑπερασπιστῶν τῆς ἀληθείας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀδυνατεῖ ἐξ ὁλοκλήρου νὰ πιστεύσῃ. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀρνήσιν, ὅπως καὶ εἰς τὸ πῦρ, ὑπάρχει καταστρεπτικὴ δύναμις—καὶ πῶς νὰ κρατήσῃ τις τὴν δύναμιν ταύτην ἐντὸς ὁρίων, πῶς νὰ τῇ ὑποδείξῃ ποῦ ἀκριβῶς νὰ σταθῇ, ὅταν ἐκεῖνο, ὅπερ ὀφείλει νὰ καταστρέφῃ καὶ ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ φεισθῇ, εἶνε συχνὰ ἐνωμένον καὶ συνδεδεμένον ἀναποσπᾶστως ; Ἰδοὺ ποῦ μᾶς παρουσιάζεται τὸ τόσον συχνὰ παρατηρούμενον τραγικὸν μέρος τῆς ἀνθρωπίνου ζωῆς· διὰ τὸ ἔργον ἀπαιτεῖται σκέψις· ἀλλὰ ἡ σκέψις καὶ ἡ θέλησις ἀπεχωρίσθησαν καὶ καθ' ἑκάστην ἀποχωρίζονται ἔτι μᾶλλον...

«Ἡ ἔμφυτος ἐρυθρότης τῆς θελήσεως

μαραίνεται καὶ νοσεῖ, καλυπτομένη ἀπὸ τὴν ὠχρότητα τῆς σκέψεως...»

μᾶς λέγει ὁ Σαίξπηρ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Χάμλετ. . . Καὶ ἰδοὺ ἀφ' ἐνὸς ἴστανται οἱ Χάμλετοι, οἱ σκεπτόμενοι, οἱ γνωστικοί, οἱ συχνάκις παγκόσμιοι, ἀλλὰ συχνὰ ἐπίσης καὶ ἄχρηστοί καὶ καταδικασμένοι εἰς ἀκινήσιαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου, οἱ ἡμιπαράφρονες Δόν-Κιχῶται, οἵτινες διὰ τοῦτο μόνον καὶ ὠφελοῦν καὶ προάγουσι τοὺς ἀνθρώπους, διότι βλέπουν καὶ γνωρίζουν ἕν μόνον σημεῖον, συχνὰ μάλιστα ἀνύπαρκτον εἰς τὴν εἰκόνα ἐκείνην, ὁποῖον τὸ βλέπουν οὗτοι. Ἀκουσίως γεννῶνται ζητήματα· καὶ πρέπει λοιπὸν νὰ εἶνε τις τρελλός, διὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν ; ὁ δὲ νοῦς, ὁ μὴ παραπλάνηθεῖς, πρέπει, δι' αὐτὸ τοῦτο, νὰ στερῇται τὴν δύναμίν του ὅλην ;

(Ἔπεται τὸ τέλος).

Π. Α. ΑΞΙΩΤΗΣ



ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἄν οἱ διανοητικῶς ἐργαζόμενοι διέκοπτον κάποτε τὴν ἐργασίαν των τὴν ἡμέραν ὅπως ἐπασχοληθοῦν μὲ κάτι ἐντελὲς διάφορον—μουσικὴν, ἀνάγνωσιν, περίπαικτον ἢ διασκέδασιν—τότε θὰ παρήγον κάτι καλλίτερον. Ὑπάρχει ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος, ὅπως καὶ τοῦ σώματος.

★

Ἡ κυρία Ε. φορεῖ ἕνα ἄσχημον φόρεμα, τὸ ὁποῖον δὲν τῆς πηγαίνει διόλου. Ἀλλὰ παρηγορεῖται, διότι τὰ ἐπλήρωσε χίλια φράγκα.

★

Ἡ λίπη καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους διαφόρους τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον. Αἱ εὐτυχεῖς ψυχαὶ εἶνε ὅλοι ὅμοιοι.